

Nem volt Shakespeare is ebben a
Kérdés

Székintetes Társaság!

Alulírt bizottságnak a kezelebbi rendes havi ülés által feladatául tüntetvén t. Tomvici Anasztáz úr ajánlata következőben a magyar Shakespeare-kialás alaprajzát elhárítani s fogantatásának módjára névre javaslatát a jelen ülésben előterjeszteni: ennek folytán a bizottság (a hivatalosan akadályozott Csengery Antal ír kivételével) összejövetelén, tanácskozására eredményét a következőekben van szerencséje bemutatni.

Mindenek előtt azon kérdés vata eldöntendő, hogyan eszközölje a Társaság e költemények fordítását: megírás által-e, maga keresvén és költővén föl az e munkára képes egyéneket; vagy felhívás által a hazai írókhoz, hogy mindenkinek alkalom nyújtassék erejét e nem könnyű munkán megkísérteni. Az első mód. exekrübönök mutatkozának, ha az, hol nem lehetne tartani, hogy a Társaság nem talál elegendő erőket, erélja fenakadás nélkül kivételére; míg a másik módon felni lehet, hogy annyi tökéletesen fordítással arasztatunk el, hogy időnk nagy részét áldatlan művek olvasása-, s bírálatára kellend vesztegetni. Mindazáltal a második út előnye, miszerint ismeretlen képesség tűnhet föl, mely a vállalat erélyes folytatásán nagyon könnyítheti, arra határozza a bizottságot, hogy a nyilvános felhívást se tartsa mellőzöttnek: hanem mindkét módot ajánlja ügyes fordítók szerzésére.

A mi az elveket illeti, melyek szerint a fordítás exekrübönök lenne: bizottság nem látja exekrübönök, hogy ex iránt a fordítók előre hozzás, körülményes utasításokkal nyugodtassanak se. Elég volna annyit mondani, "hogy az ártévek alaki-és anyag-, vagy találatomkú fordításra törekedjenek"; jambust jambussal, pyrai alakot pyraival adjanak vissza: de úgy, hogy az erőt, az erőt, a nyelv (különösen szavalati) görögülkényeséget apró formai bibelésnek felhol fel ne áldozzák. É szerint nem követelvé a Társaság, hogy a magyar vagy párbeszédet nége-hol Shakespeare-nál a jambus rímekbe csapást - okvetetlenül rímelve adassék; nem, hogy a fordító mindig és mindenütt sorra sorral adjon vissza; nem, hogy a szavak idomú rímeket ép azon idomban, ugyanannyi szótag- s rímmel fordítsa. De megkívánná hogy az öszi jambus, lehetőleg szabályosan kerülve, megfordítsék; sőt azt is, hogy oly darabokban, hol rímek alatt az uralkodó (pl. a Midsommernights-Dream), ex alatt a magyarban is követve legyen s.t.e.f. Alakában a bírálok írtja lenne, az itt környajzok formai határok közt megítélmi, rajon a fordítás bír-e annyi benső jelenséggel, hogy erélt az alában némi elnézésre számolhat; vagy törös ragak kodással a formához, a szellemet nyomon követe meg, mely esetben elkerendő. Ohajtja a bizottság, hogy az ártékel ne annyira azt az olvasót igyerezzék kiolégíteni, ki az eredeti Shakespeare-el kerében

sőt jóval örehezonlúl, s inkább nehékes fordítással is beéri, csak hogy egy jót se veszten el az eredetiből; mint inkább azt, ki az angolhoz nem férvevén, szépségeit a nagy költőnek magyarban kívánja élvezni; s a fénypádot, mely nagy hiányt szenved jó fordításokban. Legfőbb erél mind a háromnak kielégítése s erre törekedni kell, de teljesen elérni csaknem lehetetlen. ¶

d
„Fomus kérdés továbbá, vajon Shakspeare, úgy a mint van, sikamlós, nem ritkán obscenus részreivel adassék-e a magyar közönség kezébe. Itt az a kérdés áll elő: akarunk-e teljes Shakspeare-t átírunk-e, vagy megcsináltatni, kizagot, castrált kiadást. A magyar közönségnek becsületére való, hogy szeméren érte még azon szabadságot sem írhatja meg, melyet nagy irók, festők seb. gyakran vesznek. Aztán a növendék-kor, a hölgyterem s szalon által kiméletet igényel. De más része oly lényeges, hogy midőn Shakspeare-t adni akarjuk, nem adni hiányosan, hogy a bíróság nem örömezt szavarna egy csomó fordításra. Mert nem egyes helyek, írtak sőt kihagyásáról van itt szó: egész darabok vannak, melyeket részint teljesen kihagyni, részint úgy meg kellene csinálni, hogy nem lenne dráma többé. Em. lésük-e a „Measure for Measure” eximiu vigjátékot, melynek miha érhető tendenciája jó, egészen a testi gyönyör s kéjhárak legében folyt-e? Vagy Sárkány király első felvonását, mely ki nem hagyható a nélkül, hogy a darab tönkire ne jusson. A bíróság tehát az ajánlja: fordítsassa a J. Tarsaság, más nem, xet, különösen a németek példájára, Shakspeare-t egészen, meg nem csinálva, csupán arra utasítva fordítsa, hogy részletekben, s hol a darab kára nélkül törtenhesik, egyetemesen az ily sítáulvó helyeket szelidebben adni visssa, s a botrányt a mennyire lehetséges, eltávolítani. ¶

„Ezen kérdéssel összefüggőleg szóba hozatott: lefordítsassanak-e a nagy angol költőnek azon darabjai, melyek kihatón iffjú dolgozatok lévén, nagy szellemeket nem egészen nélkülök, mint Titus Andronicus, Pericles. A bíróság azon véleményben állapodott meg, hogy teljesség oká, és mindazon darabok, melyek, Sh. legtöbb kiadásában, reue alatt kerengenek, s így a mondottak is, lefordítandók. Hogy pedig a közönség az ilyenek megvételétől vissza ne vonja magát: a kiadást úgy kell csinálni, hogy a közönségnek legyen egy füzetben, mely Sh. valamely hírneves darabjait tartalmazza, mindig egy másodikrendű drámája is adassék, s így az utóbbiak kelte birtokba legyen. ¶

„Tekintve a bíróság, hogy Sh. egyes darabjainak irodalmunkban már léteznek fordításai: e részben oda irányult véleménye, hogy erél külön a jobbák, ha, is mennyiben irók tulajdon nem fogynak, alnérendők, kijavít, kándók s jelen kiadásba főtveendők lennének. Alattában utasították kívánva a fordítókat, hogy azon fordításokat se mellőzzék segédül venni, melyek a németi fénhár jámára régebben kípülték: mivel erékben, ha solspor hibákat, s nem elég hívet is az eredetihez, helylyel-közrel oly erőteljes drámái nyelv van, mely az új áttételnek javára szolgálhat. ¶

„Kivánatos teven továbbá, hogy az áttétel ~~sz~~ Shakspeare-t minél jobb, s az egyformaságot, ugyan azon angol kiadásából történ. jér: e erélre a bíróság Dr. Delius Miklós-nak nagy részben már megjelent, s Oberfelden, Friderichs könyvtáruznál folyvaist jelenő, angol füveggel s német igen jó bevezető; s jegyzetekkel ellátott kiadását (melyet Tomori úr már megkötött, s e erélre kihatón örömeist áskölésinők) tartja kijelölendőnek; nem rekervevén ki, sőt ohajtván, hogy a fordítók minél több kiadást, s német áttételt vegyenek fel, gitségül. A jegyzetekből elég lenne annyit használni föl, mennyi a fővög értésére mulhatatlannul megkivántatik; s talán egy rövid előszót minden darab komlokata, mely a darab iránt fűktséges érteftés tartalmazza. ¶

„Háttra van egyike a legfontosabb kérdés erél: minődon gyatavol, ja a Tarsaság az a vállalattal reáruházott bírálati jogot és köte-

9
lesseget. Vajon, ha valakit méltónak lát egyenesen megbírní a for-
ditással: nem visszat lenne-e annak Dolgozatát utólagos bírálat-
nak vetni alá? Vajon képes len-e kebeléből annyi iténi erőt állítá-
ni ki, mennyi ezen bírálatokra járkéges, kivált ha tagjai kö-
rül némelyek, s talán a kik épen bírálni hajlandók volnának, for-
ditással lesznek elfoglalva. S követelheti-e tagjaitól, hogy e ré-
letes önmehasznúkat, napokat, heletet igénylő munkát elvállalják,
s díj nélkül teljesítsék? Ki, és hány lesz olyan tag, a ki elszánja ma-
gát, hogy a fordítást az eredetivel, forró, forra, betűről betűre öntse,
vesse; a hibákat, hiányokat, nem elég sükenült átgyúrtatásai - érez ily
apróságot, - önzéjegyekre, kimutatása, a fordítónak javítás végett meg-
küldje, s a javítottat ismét új vizsgálataknak vessé alá? A bíróság
e nehézséggel szemben, állítja, hogy ilyes bírálat majdnem lehetet-
len. Könnyebb módok kelle tehát keresnie. S ez abban áll, hogy a t. Társ-
ság nevére ki tagjai körül hármat, vagy állandóan, vagy felváltva,
az egyes darabokra, kik a bírálatban együttesen járjanak el. Ötkezülven
s. i., egy köröltöt olvasná a fordítást, a más kettő az eredetit, s talán
annak jó, nemet fordítását - melyet előre is megolvargatott - tartandó
kerésben; s folyvást kicserélnek épreveleiket. Ily módon talán eljök,
lana egy két hiba: De arról általános ítéletet lehetne mondani, vajon
a fordítás jó-e, kielégítő-e, vagy épen rossz. Idő és munka lenne
meggerendálkodva, s a bírálatban mégis meg lehetne nyugodni. Aron eset-
re is, ha az áttétele javítás végett vissza akarnák adni a fordítónak, a
nem sükenült helyek egyrészt alahurásával, vagy a ~~szöveg~~ oldal kijelöl-
lével, s egyéb tanácsokat elegendően támogatnak a fordítót.

»Ennyi, a mit a bíróság, küldetéséhez képest a fenforgó vállalat
ügyében előterjesztési szükségességnek látott. Dupán azt adja meg hoz-
zá, hogy a fordítását, darabonként, nem tárgya elegendőkép jutal-
marosnak aron önzeg által, melyet Tomori úr, ~~refekt~~ igazi
magyleltűséggel - felajánlott. A bíróság tehát az indítványok,
az, mondana le a t. Társág aron tízza haponról, melyet e
vállalatból remél, és szánna az, bizonyos meghatározandó arányban,
refekt a fordítók díjának utólagos emelésére, refekt, ha kivált
állandó bírálatot fogna kimeverni, ezek fáradságának nem jü-
talmarására. Ezt maga t. Tomori úr is így gondolta előbb, csak
arutan, mások tanácsára, változtatta meg szándékát.

Mely alárvas jelentésünk után maradtunk. Pest,
oct. 10. 1860.

A Tekintetes Társaságnak

alárvas szolgálai:
A Shakspeare-fordítás ügyében
kimeverett bíróság:
Aranybányás igargaró.

KSM/33.

Biroiragi jelentés

a

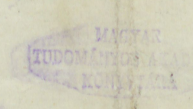
magyar Shakespeare
ügyében.

[Faint, mostly illegible handwritten text on the left page, likely bleed-through from the reverse side.]

[Faint, mostly illegible handwritten text on the right page, likely bleed-through from the reverse side.]

[Faint, mostly illegible handwritten text on the bottom left page, likely bleed-through from the reverse side.]

[Faint, mostly illegible handwritten text on the bottom right page, likely bleed-through from the reverse side.]

HTA 6/1939.